

כל כך הרבה שמש בקרסוליים

מקטלאנית: איתי רון

גבריאל פראטר (1922-1972) הוא קול מקורי, פורץ דרך ואירוני בתולדות הספרות הקטלאנית במחצית השנייה של המאה ה-20. הקושי לשייכו לתנועה קונקרטיט נובע מייחודיותה של יצירתו, שאינה מציינת לכללי המסורת הפוסט-סימבוליסטית והריאליזם ההיסטורי שהחל מלבלב באותה תקופה. בשירתו ניתן למצוא השפעות מיצירותיהם של תומס הרדי, ו"ה אודן, שקספיר, ברטולט ברכט ואוסיאס מארק. ארוטיקה וגעגועים לזמן שאבד הם מוטיב חוזר ביצירתו. שיריו נכתבו במרוצת שנות ה-60, בקו השבר שבין הפוסט-סימבוליות לריאליזם ההיסטורי, אך לא עוררו עניין עד שלהי שנות ה-70, כשהחל הריאליזם ההיסטורי לאבד ממעמדו המרכזי, ויצירותיו זכו להערכה שהיו ראויות לה רק כאשר הלך לעולמו.

שירתו מתאפיינת בריאליזם, בשימוש בנושאים יומיומיים וביטוי סלנג, ובמרחק מצורות הביטוי המלאכותיות והרטוריות, המאפיינות כל-כך את הליריקה הספרדית בשנות ה-60. חלוף העיתים הקשוח והנשים הם הצירים התמאטיים שעליהם נסובה שירתו של פראטר. לטענתו "כל שיר אמור להיות ברור, הגיוני, צלול ומלא תשוקה, כלומר, במילה אחת, נעים לקריאה". מעין הצהרת עקרונות שלאורה ניתן לפסוע בשימוש בשפה דיבורית ונוחה, המתארת מצבים קונקרטיים ויומיומיים בשירים כנים בישראל.

גבריאל פראטר נולד בעיירה ראוס שבדרום קטלוניה בשנת 1922, למשפחה שעסקה בייצוא יין. בנעוריו שהתה המשפחה בצרפת, ומששבה לספרד, הן כתוצאה ממחלוקות משפחתיות והן בשל התנכרות המשטר הפרנקיסטי כלפי מי שאינם מאנשי שלומו, החל העסק המשפחתי להדרדר, עד שהגיע לכדי פשיטת רגל. אביו של גבריאל פראטר שלא הצליח לעמוד בלחץ התאבד בשנת 1951. גבריאל הצעיר נאלץ למצוא את פרנסתו בהצעת מאמרים לכתבי-עת, כתיבת ביקורות ספרות ותרגומים.

במסגרת עיסוקו כמבקר האמנות בכתב העת Laye החל קושר קשרי ידידות עם דמויות בולטות בחוגי הספרות של ברצלונה. בזכות הקשר עם קרלוס גאָל נאות לשמש כעורך הספרות בהוצאת קס גאָל. בין השנים 1958 ל-1966 הוא יצר כמעט את כל שירתו שראתה אור. שמונה שנים של יצירה אינטנסיבית הנותנת פרי של יצירה קצרה אך חשובה מאין כמוה. פראטר לימד באוניברסיטה האוטונומית של ברצלונה והרבה לעסוק בשאלות בלשניות. בשנת 1964 נשא לאישה עיתונאית אמריקאית בשם ג'יל ג'ארל, אך נישואיהם לא האריכו ימים ודרכיהם נפרדו כעבור שנתיים בלבד. בפני חבריו הקרובים תמיד טען שאין לו עניין לעבור את גיל 50 ושכחונתו להתאבד עוד בטרם יגיע לשם. ואכן, ב-27 באפריל 1972, התאבד גבריאל פראטר בדירתו בסן קוֹאט הסמוכה לברצלונה בבליעת תערובת של כדורי שינה.

א"ר

חיים ממושכים

הָעָרֵב לֹא מִסְפֵּר דְּבַר עַל הַיּוֹם. כָּבֵר
כְּמַעַט מִחֵר. קָר. כְּמוֹ הָיוּ
כָּל הַדְּבָרִים צָהָב לִימּוֹן.
כְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּרוּחַ וְנוֹשָׂא חֲבִילָה
וְכִבֵּר אֵין לוֹ שׁוֹם יִכְלֹת לִזְכֹּר
יִכְלֹת שֶׁתִּפְתַּח בְּפָנָיו זְכוּרֹן חַיִּים
שְׁאִינוֹ תְּלוּי בְּמִשְׁקַל הַחֲבִילָה,
הִנֵּה יָדֵי, מִתּוֹת מֵרֵב שְׁנוּשָׂאוֹ
בְּנִטֵּל הַזְּמַן הַהוֹפֵךְ הוּוֹה בְּטָרֵם עֵת,
הֵן כָּבֵר אֵין מִסְגָּלוֹת לְנִפְגָּף לְשָׁלוֹם. אֵין
עֶבֶר. כֵּן, גַּם לִי יֵשׁ אִסְף
שֶׁל יָמִים, אָבֵל אֲצִלִּי כָּלֶם כְּפוֹלִים.

שתי חברות

כָּל־כֶּף הִרְבָּה שֶׁמֶשׁ בְּקֶרְסָלִים,
מִיָּם חֶלֶק וְזָהָב.
הֵן אוֹחֲזוֹת יָדִים,
לֹא אוֹמְרוֹת זֹו לְזֹו דְּבַר. רְחוּבוֹת
שֶׁל גְּבָרִים נוֹטְרִי טִינָה
הָרִי אֵין גֶּבֶר
כְּזֶה בְּעוֹלָם, כָּכֵל הִידוּעַ לָהֵן.
עֲכָשׁוּ הֵן לֹא הוֹלְכוֹת לְשׁוֹם מְקוֹם.
שְׁבוֹת מִן הַשֶּׁמֶשׁ. חוּצוֹת
עֲרָבִים אֲרָכִים, רְחוּבוֹת
בְּעִלֵי שְׁמוֹת לֹא מוֹבְנִים.
הֵן לֹא נוֹטְלוֹת עִמָּן וְכְרוֹנוֹת.
רַק רוּצוֹת לְדַעַת
שֶׁהֵן אוֹחֲזוֹת יָדִים
וְהוֹלְכוֹת יַחַד,
בְּרוּחַ בְּאַרְץ וִוְרָה.

בשעות הבוקר

הַשֶּׁמֶשׁ כֹּזֵקֵן חֶכֶם מִפִּיג אֶט־אֶט
הַסּוֹסִי אֶפְלָה זְעִירִים, שְׁעָד כֹּה
טָרֵם נִפְתָּרוֹ. יָדָיו
רוֹעְדוֹת מְעַט, וְרוֹעְדִים
הַעֲצִים וְאֶנְחָנוּ, בְּשׁוֹמְעָנוּ
שֶׁבְּכָל דְּקָה חוֹלֶפֶת עָלֵינוּ לַעֲקֹר
בְּחִטָּף רְטִיט צֵל, וְכַעַת לֵהָב הָאוֹר
הַמְדִיק יַחְדוֹר מִפֶּלֶס לַחֲלוּטִין. צְרִימָה
דְּקָה תַעֲלֶה עֵתָה מִחֲלִילוֹ שֶׁל
אֵיבָלִים, וְאֵנוּ נַחוּשׁ בָּהּ, מַעֲבֵר
לְבַהֲרוֹת הַשֶּׁמֶשׁ הַהֲרַמְטִיוֹת
כְּגִבִישׁ. הַכֵּל בְּרוֹר, נִגִּיד:
הָרִי רְצִיט זֹאת, בְּקִשָּׁת זֹאת, בְּלִילָה,
בְּשִׁנְתָּהּ רַק כְּדִי לְהַקִּיץ
וְלֹא הַסְכָּמַת לְקַבֵּל שְׁחִיחִים
הַפְּכוֹ זָרִים לָהּ, יוֹתֵר מִהַשְׁנָה.

חיים חשאיים

זֶה בְּטַח יִהְיֶה כְּמוֹ עֲכָשׁוּ. אֶהְיֶה עַר,
אֶפְסַע הַלּוֹךְ וְחֹזֵר בְּמִסְדָּרוֹן. כְּכֹרָה
הַמְּגִיחַ מְבוֹר, הַמֵּית הַמַּעֲלִית
הַחֲטוּפָה, תַעֲלֶה אוֹתִי מִן הַדְּמָמָה
הַשׁוֹרֶרֶת בְּבֵית. אֲשַׁתֶּהָ לְהַאֲזִין
לְסִטִּירַת דְּלִתוֹת הַמִּתְכַּת, וְלַצִּעָדִים
בְּמִישְׁרַת שְׁבַחוּץ וְאַנְחָשׁ אֶת הַרְגֵעַ
שְׁבוּ יִרְעִיד צִלִּיל הַפַּעֲמוֹן בְּמִצּוֹקָתוֹ.
אֵדַע מִי הֵם. אֶפְתַּח לָהֶם מִיד. הַכֵּל אֲבוֹד,
שִׁיכְנִסוּ אֵלָה שְׁעָלִי לְמִסֵּר לָהֶם הַכֵּל.

חדר סתיו

התִּרִיס, לא לִגְמָרִי מוֹגֵף, כְּאַיֶּמָה
הַנְּתוּנָה סְמוּךְ לִפְנֵי הָאֲדָמָה,
לא מִפְּרִידָה אוֹתֵנּוּ מִן הָאֹוִיר.
הַבִּיטִי, שְׁלוּשִׁים וְשִׁבְעָה אֶפְקִים יִשְׂרָיִם וְדָקִים נִפְתָּחִים,
אֵף הֵלֵב מְמַהֵר לְשַׁכַּח אוֹתָם. לֵלֵא גַעְגּוּעַ
גּוֹסֵס בְּנוֹ הָאוֹר, אֲשֶׁר הִיָּה כְּעֵין
הַדְּבֵשׁ, וְעֵתָהּ הוּא צָבַע רֵיחַ תַּפּוּחִים.
כְּמָה אֲטִי הָעוֹלָם, כְּמָה אֲטִי הָעוֹלָם, כְּמָה
אֲטִי כְּאֵב הַשְּׁעוֹת הַחוֹלְפוֹת
בַּחֲפָזָה. תַּגִּידִי, אֵת תִּזְכָּרִי
אֵת הַחֹדֶר הַזֶּה?
"אֲנִי אוֹהֵב אוֹתוֹ מְאוֹד.
הַקּוֹלוֹת הִלְלוּ שָׁל הַפּוֹעֲלִים – מִי אֱלֹהִ?"
בְּנָאִים:
אֶחָד הַבְּתִים בְּגוֹשׁ הַבְּנִינִים חֹסֵר.
"הֵם שָׂרִים,
וְהַיּוֹם אֵינֶנִּי שׁוֹמֵעַ אוֹתָם. צוֹעֲקִים, צוֹחֲקִים,
וְהַיּוֹם הַשֶּׁקֶט הַזֶּה מוּזָר".
כְּמָה אֲטִי
עָלִי הַקּוֹלוֹת הָאֲדָמִים, הַמְּהַסְסִים
הַמְּבַקְשִׁים לְכַסּוֹתֵנּוּ. עָלִי
נְשִׁיקוֹתִי מְנַמְנָמִים קוֹבְרִים אֶט-אֶט
אֵת מְקוֹמוֹת הַמַּסְתּוֹר בְּגוֹפָהּ, וּבְעוֹדָהּ שׁוֹכַחַת
אֵת עָלִי הַקֵּץ הַגְּבוּהִים, אֵת הַיָּמִים
הַפְּתוּחִים נְטוּלֵי הַנְּשִׁיקוֹת, עֵמֶק בְּפָנִים
הַגּוֹף זוֹכֵר: עוֹרָהּ
עֵדִין חֲצִי שְׁמֶשׁ, חֲצִי יָרֵחַ.

אם אוכל

מִשְׁהוּ נִכְנָס לַתּוֹךְ
שׁוֹרָה שֶׁל שִׁיר שְׁאֵנִי יוֹדֵעַ
שְׁעוֹד אֲצַלִּיחַ לְכַתֵּב, אֶךְ אֵינִי
יּוֹדֵעַ מָתִי, אוֹ אֵיךְ, אוֹ מָה
אֲצַלִּיחַ לּוֹמֵר. אִם אוֹכֵל
אֲבִיא לָךְ אוֹתוֹ.
שִׁיר שְׁיִבִּטָא אֶת שְׁעָרָךְ
אוֹ אֶת כֶּתֶם הַשְּׂמֶשׁ
הַרוֹטֵט בְּקִצּוֹת צִפְרֹנֶיךָ.
אֲבָל אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא תִמְיֵד
אֲזָכֹר
אֶת אִשְׁרָאֵל אֲנִי רוֹאֶה בְּךָ כְּעֵת.
שְׂמַעְתִּי אֶת הַצִּלְלִי הַכֶּהָה
שֶׁל דְּבַר מָה הַנִּשְׁמָט
לַתּוֹךְ בְּאֵר. לְכַשְׁיִצוֹף,
הַאֲדַע לְזוֹהוֹת
אֶת הַרְגֵעַ הַהוּא שְׂמֻמָּנו עָלֶיהָ?

ערפל

הַרְבֵּה לִפְנֵי שְׁתֵּהֲפֹךְ זָקֵן וְאֶפֶר,
צִל הָעֲנָן שְׁלִי מֵעַל הַטֶּבַע
הַנִּפְרָשׁ וְהַיְּבוּלִים: הַאֲדָמָה שְׁלֹךְ,
תִּנְשָׂא כַּחפֵּן אֶפֶר קָל, בְּלִתִּי-מוֹחַשׁ
בָּהֶם, אֶךְ עֲדִין לֹא לְעִבְרָךְ,
כְּשִׁישָׂא אוֹתוֹ מִשֵּׁב חוֹר אַחֲרוֹן
יִסְתַּלֵּל פְּרוּעַ לִפְרִידָה,
וַיּוֹתִיר לָךְ זָכָר קָר עָמוּם.
אֲנִי יוֹדֵעַ שְׂאֲחַר-כֶּךְ יִפְתָּחוּ בְּךָ דְּרָכֵי
הַשְּׂמֶשׁ, בְּפִלְיָאֲתָם הַמְרִבָּה
שֶׁל עֲלִים אֲצִילִיִּים, חֲלִיל הַתַּפְּת
הַקִּלִּיל
שֶׁל צִהְרִיָּה, כְּדִקְרָה בְּאֶזֶן.
אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁעֵתָה אֲנִי מַעְרַפֵּל אֶת
עֵמֶק דְּמִדּוּמֵי הַשַּׁחַר שְׁלֹךְ. בִּיאוּשֵׁי
לְהַתְרוֹמֵם, אֲנִי נִכְרָךְ עַל הַשִּׁיחִים
וּמִמֶּלֶא בְּבִכִּי עֲרוּצִים שֶׁל אִי-יִדְאוּת.